

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 402/2022-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného Mgr. Milanom Petrášom, advokátom, Einsteinova 23, Bratislava, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/48/2021 zo 17. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím všeobecného súdu v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľ ako družstvo je žalovaný v konaní o určenie neplatnosti uznesení jeho orgánov. Žalobca ako člen sťažovateľa sa domáhal určenia neplatnosti (i) uznesenia predstavenstva sťažovateľa z 11. marca 2014 o jeho vylúčení z členstva, (ii) uznesenia náhradnej členskej schôdze sťažovateľa z 24. marca 2014 o zamietnutí odvolania žalobcu a potvrdení jeho vylúčenia z členstva, (iii) uznesenia náhradnej členskej schôdze sťažovateľa z 24. marca 2014 o odvolaní žalobcu z funkcie predsedu predstavenstva sťažovateľa.

3. Okresný súd rozsudkom určil, že uznesenie náhradnej členskej schôdze sťažovateľa o zamietnutí odvolania žalobcu a potvrdení jeho vylúčenia z členstva sťažovateľa je neplatné a v ostatnej časti žalobu zamietol. Časť uplatneného nároku, ktorej vyhovel, posúdil podľa § 231 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka, podľa ktorých môže byť člen družstva vylúčený, ak opätovne a napriek výstrahe porušuje členské povinnosti alebo z iných dôležitých dôvodov uvedených v stanovách.

Okresný súd nepovažoval za preukázané, že by žalobca napriek výstrahe sťažovateľa pokračoval v porušovaní členských povinností. Sťažovateľom tvrdené a vytýkané porušovanie jeho hospodárskych záujmov žalobcom vyhodnotil ako príliš všeobecné, nespĺňajúce zákonné predpoklady na vylúčenie žalobcu z členstva sťažovateľa.

4. Okresný súd žalobe v časti o určenie neplatnosti uznesenia predstavenstva o vylúčení žalobcu z členstva sťažovateľa nevyhovel z dôvodu absencie právnej normy, ktorá by umožňovala neplatnosť takéhoto rozhodnutia namietat'. Žalobe v časti o určenie neplatnosti uznesenia náhradnej členskej schôdze sťažovateľa o odvolaní žalobcu z funkcie predsedu predstavenstva sťažovateľa nevyhovel, pretože žalobcom predložené námietky z 28. marca 2014 a 7. apríla 2014 sa okresnému súdu javili ako neurčité, a teda nespôsobilé založiť účinky podľa § 242 Obchodného zákonníka. Preto sa komplexne nezaoberal ani dôkazmi preukazujúcimi včasnosť doručenia námietok. Podľa § 242 Obchodného zákonníka by bola aktívna vecná legitímácia žalobcu daná, ak by podal voči uzneseniu členskej schôdze, o ktorom tvrdí, že je v rozpore so stanovami alebo zákonom, námietky buď priamo na členskej schôdzi, alebo písomne v lehote jedného mesiaca od konania schôdze.

5. Sťažovateľ proti výroku rozsudku okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté v jeho neprospech, podal odvolanie, ktorému krajský súd nevyhovel. Krajský súd nevyhovel námietke sťažovateľa, že okresný súd dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, keď nedostatočne a formalisticky vyhodnotil výpovede svedkov, ktorí podľa sťažovateľa nepochybne potvrdili opakované vytýkanie členských povinností žalobcu. Krajský súd uviedol, že z týchto výpovedí svedkov nevyplývalo, kedy, kým a za čo konkrétne mal byť žalobca upozornený na porušenie povinností, a možnosť jeho vylúčenia. Za opodstatnenú nepovažoval ani námietku sťažovateľa, že okresný súd nedostatočne odôvodnil, prečo nevzal do úvahy tvrdenia svedkov. K tomu konštatoval, že okresný súd vyhodnotil svedecké výpovede v kontexte ďalších dôkazov a tvrdení sťažovateľa o naplnení predpokladov pre vylúčenie žalobcu z členstva, a teda procesný postup okresného súdu zodpovedal § 191 Civilného sporového poriadku.

6. Na odvolanie žalobcu krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku, ktorým zamietol žalobu v časti o určenie neplatnosti uznesenia náhradnej členskej schôdze sťažovateľa o odvolaní žalobcu z funkcie predsedu predstavenstva a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie. K tomu uviedol, že s námietkami žalobcu podľa § 242 Obchodného zákonníka zo 7. apríla 2014 sa okresný súd vysporiadal správne, keď konštatoval, že v čase podania žaloby neboli preukázateľné doručené do dispozičnej sféry sťažovateľa. Formuláciu námietky žalobcu z 28. marca 2014 považoval krajský súd za dostatočne určitú a jednoznačnú, keď z jej obsahu vyplynulo, že žalobca namietol formálne vady pri predvolávaní na riadnu i náhradnú členskú schôdzu sťažovateľa a keď argumentoval tým, že nedostal predvolanie na tieto schôdze a následne namietol platnosť všetkých uznesení na schôdzach prijatých pre nedodržanie zákonných povinností a porušenie stanov sťažovateľa. Z tvrdení sťažovateľa vyplynulo, že žalobca nebol pozvaný na členskú schôdzu z dôvodu, že v danom čase už nebol členom družstva, keďže bol z členstva vylúčený uznesením predsedníctva a odvolanie proti tomu nemá odkladný účinok, krajský súd z obsahu spisu nezistil, že by sa okresný súd zaoberal dodržaním postupu sťažovateľa pri zvolávaní členskej schôdze. K tomu krajský súd konštatoval nesprávne právne posúdenie veci okresným súdom, keďže rozhodnutím predstavenstva družstva ešte nedochádza k právotvorným účinkom zániku členstva vylúčením za predpokladu, že vylúčený člen družstva proti tomuto rozhodnutiu podá včas odvolanie. Právotvorné účinky má až rozhodnutie členskej schôdze o odvolaní.

7. Sťažovateľ proti potvrdzujúcemu a zrušujúcemu výroku rozsudku krajského súdu podal dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku. Za nesprávny procesný postup, ktorý mu znemožnil uskutočňovať procesné práva, považoval nedostatok odôvodnenia rozhodnutí, ktoré považoval za formalistické, bez opory v skutkovom stave, keďže nezaujali stanovisko k výpovedí svedkov, ktorí tvrdili, že žalobca bol upozorňovaný na porušovanie povinností a možnosť vylúčenia z členstva. Za doteraz neriešenú právnu otázku považoval otázku spôsobu a formy upozornenia člena družstva na porušovanie jeho členských povinností a obsahovú náplň členských povinností. Druhou nastolenou otázkou bola otázka právotvorných účinkov zániku členstva vylúčením člena predstavenstvom za predpokladu, že sa vylúčený člen družstva proti tomuto rozhodnutiu včas odvolá na členskú schôdzu.

8. Najvyšší súd namietaným rozsudkom dospel k záveru, že dovolanie sťažovateľa je prípustné, avšak nie je dôvodné a treba ho zamietnuť, pretože smerovalo proti vecne a právne správne rozhodnutiu krajského súdu. Vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku vyhodnotil ako neprípustný dovolací dôvod a rovnako za neprípustný považoval dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku k dovolacej otázke o spôsobe a forme upozornenia člena družstva na porušovanie jeho členských povinností a o obsahovej náplni členských povinností. Najvyšší súd pripustil dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku, a to z dôvodu vyriešenia otázky právotvorných účinkov zániku členstva vylúčením člena predstavenstvom za predpokladu, že sa vylúčený člen proti tomuto rozhodnutiu včas odvolá na členskú schôdzu.

9. Najvyšší súd vyriešil dovolaciu otázku tak, že účinky zániku členstva v družstve pri vylúčení člena postupom podľa § 231 ods. 3 Obchodného zákonníka nastávajú okamihom doručenia rozhodnutia predstavenstva o vylúčení členovi družstva v prípade, že v primeranej lehote alebo lehote určenej stanovami nepodá odvolanie, ktoré má odkladný účinok. Rozhodnutie členskej schôdze o nevyhlásení člena na základe jeho odvolania (alebo rozhodnutie súdu o neplatnosti uznesenia členskej schôdze o vylúčení člena družstva) má tie účinky, že na člena družstva sa nahliada, akoby rozhodnutím predstavenstva nebol z družstva vylúčený, t. j. považuje sa za člena družstva aj v období od momentu doručenia rozhodnutia predstavenstva o vylúčení z družstva do dňa doručenia rozhodnutia členskej schôdze o nevyhlásení člena z družstva, resp. do dňa rozhodnutia súdu o neplatnosti rozhodnutia členskej schôdze o vylúčení člena družstva.

III.

10. Podľa sťažovateľa k porušeniu jeho práv došlo tým, že najvyšší súd založil prípustnosť dovolania voči zrušujúcemu výroku krajského súdu, ktorý nemal súvis s jeho rozhodnutím vo veci, čím došlo k porušeniu § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku, keď najvyšší súd prejudikoval právne posúdenie bez opory v procesných predpisoch, a tým mu znemožnil právo na súdnu ochranu, ktorého sa mohol domáhať na okresnom a krajskom súde, pretože vo veci, v ktorej rozhodol najvyšší súd, nebolo okresným a krajským súdom právoplatne meritórne rozhodnuté.

11. Sťažovateľ najvyššiemu súdu vytýka nesprávnu interpretáciu hmotnoprávných noriem § 231 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka, ktorá odporuje ich účelu, je v rozpore s právnou praxou a s doktrínou. Závery najvyššieho súdu, že podanie odvolania vylúčeným členom má odkladný účinok do rozhodnutia členskej schôdze, o vzniku právotvorných účinkoch vylúčenia člena družstva

predstavenstvom až rozhodnutím členskej schôdze a o stanovení lehoty na podanie odvolania proti rozhodnutiu predstavenstva o vylúčení sú podľa sťažovateľa arbitrárne, nemajú podklad v právnych normách, judikatúre ani právnej doktríne, nie sú riadne odôvodnené, a preto sú ústavne neudržateľné a neakceptovateľné. Sťažovateľ namieta aj to, že pokiaľ by najvyšší súd použil iný ako teleologický výklad, mohol dospieť k záveru, že ak by zákonodarca chcel priznať odvolaniu odkladný účinok, explicitne by to vyjadril v zákonoch.

IV.

12. Vo vzťahu k sťažnostnej námietke o tom, že najvyšší súd v rozpore s normou Civilného sporového poriadku podrobil dovolaciemu prieskumu zrušujúci výrok krajského súdu, treba uviesť, že z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby táto interpretácia nebola svojvoľná, ale i formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010).

13. K tejto sťažnostnej námietke treba uviesť aj to, že zrušujúci výrok krajského súdu dovolaním napadol sťažovateľ a že aj vo vzťahu k tomuto výroku položil dovolaciu otázku, keďže sa zjavne nestotožnil s právnym záverom krajského súdu vzťahujúcim sa na zrušujúci výrok o odkladnom účinku odvolania vylúčeného člena družstva. Sťažovateľ mal vedieť, že proti ním napadnutému výroku dovolanie prípustné nie je, a nič mu nebránilo v tom, pokiaľ sa nestotožnil s právnym názorom krajského súdu, aby až po druhom rozhodnutí okresného súdu využil opravné prostriedky. Preto sa táto sťažovateľova námietka javí ako nelogická, keď on sám žiadal najvyšší súd o odpoveď na ním položenú dovolaciu otázku, a v okolnostiach tejto veci ako účelová, keď chce dosiahnuť zrušenie namietaného uznesenia najvyššieho súdu preto, lebo § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku neinterpretoval prísne formalisticky.

14. Možno sa čiastočne stotožniť so sťažovateľom len v tom, že najvyšším súdom riešená dovolacia otázka nemala priamy súvis s už právoplatnými výrokmi rozhodnutí okresného a krajského súdu, keďže tieto súviseli s tým, či sťažovateľ v konaní preukázal splnenie podmienok pre rozhodnutie o vylúčení žalobcu z členstva sťažovateľa, a s tým, že zákon nepripúšťa napadnúť žalobou na súde neplatnosť rozhodnutia predstavenstva o vylúčení člena z družstva. Vo vzťahu k právoplatne rozhodnutej časti konania má význam právny záver najvyššieho súdu o tom, že rozhodnutie súdu o neplatnosti uznesenia členskej schôdze o vylúčení člena družstva má tie účinky, že na člena družstva sa nahliada, akoby rozhodnutím predstavenstva nebol z družstva vylúčený. Najvyšším súdom konštatovaný súvis dovolacej otázky s právnym posúdením vzťahujúcim sa na už právoplatné výroky je potrebné zohľadniť vo všeobecnej rovine právnej úpravy družstva v časti zániku členstva vylúčením, čo možno vyvodiť z rozsiahleho odôvodnenia najvyššieho súdu.

15. Naopak, nemožno súhlasiť so sťažovateľom v tom, že najvyšší súd bez opory v procesných predpisoch prejudikoval právne posúdenie, čím sťažovateľovi odoprel právo na súdnu ochranu, ktorého sa mohol domáhať v konaní pred okresným a krajským súdom v neprávoplatnej časti. Sťažovateľ bližšie nekonkretizoval, ktorá časť právneho posúdenia najvyššieho súdu a ako

konkrétne ovplyvnila jeho postavenie, resp. výsledok sporu v ďalšom konaní, a to zjavne preto, lebo takýto záver z odôvodnenia najvyššieho súdu nevyplýva. Najvyšší súd len v kontexte zhodnotenia dlhodobu nedostatočnej zákonnej úpravy družstva a v okolnostiach konkrétnych rozhodnutí okresného a krajského súdu vyslovil svoj právny názor na sťažovateľom položenú dovolaciu otázku. K rovnakému právnemu záveru o odkladnom účinku odvolania vylúčeného člena družstva proti rozhodnutiu predstavenstva družstva dospel aj krajský súd, keď zrušil výrok okresného súdu o zamietnutí žaloby v časti o určenie neplatnosti uznesenia náhradnej členskej schôdze sťažovateľa o odvolaní žalobcu z funkcie predsedu predstavenstva. Okresný súd by teda bol v ďalšom konaní viazaný právnym názorom krajského súdu (ak by sa najvyšší súd dovolacou otázkou nezaoberal). To by malo v konečnom dôsledku pre sťažovateľa rovnaké následky.

16. Pokiaľ si najvyšší súd prípustnosť prieskumu zrušujúceho výroku odôvodnil tým, že sťažovateľom položenú otázku je potrebné zodpovedať z dôvodu, že okresný a krajský súd sa ňou zaoberali a vyhodnotili ju čiastočne odlišne a je potrebné okresný súd usmerniť v jeho ďalšom postupe, tak takýto výklad možno považovať za súladný so základnými princípmi sporového konania, ako aj s úlohou najvyššieho súdu v sústave všeobecných súdov. K tomu treba uviesť, že len najvyšší súd je oprávnený posudzovať naplnenie podmienok prípustnosti dovolania. Keďže najvyšší súd namietaným uznesením nezasiahol do právoplatného meritórneho výroku krajského súdu, nenarušil právnú istotu nastolenú právoplatným rozhodnutím vo veci samej. Preto je táto sťažnostná námietka neopodstatnená.

17. K sťažnostnej námietke o ústavnej neudržateľnosti výkladu najvyššieho súdu treba uviesť, že ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ku ktorým dospel pri výklade zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou (III. ÚS 391/09). Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitráry) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

18. Dôvodom, pre ktorý najvyšší súd pristúpil k výkladu § 231 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka, je jeho nedostatočná zákonná úprava, rešpektujúc zásadu práva patria bdelym vo vzťahu k vylúčenému členovi družstva, ktorý má účinne a rýchlo svoje záujmy brániť, zásadu primeraných očakávaní vo vzťahu k právnej istote v súkromnoprávných vzťahoch v družstve, v ktorého záujme je čím skôr rozhodnúť o odvolaní, a následne mať naisto dané, ako voči vylúčenému členovi postupovať.

19. Nemožno sa stotožniť so sťažovateľovou námietkou, že by najvyšší súd svoje úvahy dostatočne neodôvodnil. Poukázal na nedostatky zákonnej úpravy a to, že zákon neurčuje žiadnu lehotu, uplynutím ktorej už nemožno člena družstva z neho vylúčiť, lehotu, dokedy sa musí vylúčený člen odvolať, a ani lehotu, dokedy musí členská schôdza o odvolaní vylúčeného člena rozhodnúť. Úvahu o tom, že až rozhodnutie členskej schôdze o odvolaní vylúčeného člena proti rozhodnutiu predstavenstva má právotvorné účinky a že až doručením tohto rozhodnutia vylúčenému členovi je proces vylúčenia dovŕšený, vyvodil najvyšší súd z charakteru družstva, postavenia člena v družstve, rozsahu pôsobnosti členskej schôdze a osobitostí družstva ako spoločenstva založeného na záujmoch členov nielen finančného a obchodného charakteru.

20. Najvyšší súd analógiou s § 242 Obchodného zákonníka dospel k tomu, že jednomesačnú lehotu v prípade absencie úpravy lehoty na podanie odvolania proti rozhodnutiu predstavenstva o vylúčení člena družstva v stanovách možno aplikovať ako primeranú pre podanie odvolania. Odôvodnil aj to, prečo je vylúčená analógia so všeobecnými premlčacími lehotami. Najvyšší súd odôvodnil aj to, prečo považuje za spravodlivé a správne zachovať vylúčenému členovi status člena až do momentu, keď o ňom rozhodne spoločenstvo, ktoré tvoria družstevníci a nielen úzky okruh osôb tvoriacich predstavenstvo. K tomu treba uviesť, že napriek zákonnému pomenovaniu nejde o opravný prostriedok procesného charakteru, na čo reflektovala česká právna úprava, keď po zrušení českého obchodného zákonníka tento zjavne nepriliehavý pojem nahradila pojmom námietky. Nemožno súhlasiť so sťažnostnou námietkou o tom, že odvolanie nemá odkladný účinok, keďže to v zákone nie je explicitne uvedené. Tento argument z mlčania zákona nemožno použiť izolovane. To, že zákon mlčí, v zásade samo osebe problémom nie je, keďže len konkrétne ustanovenie zákona môže viesť k argumentačnému problému. Preto je takýto argument z mlčania zákona pomerne slabý, ak nie je doplnený ďalšími argumentmi (MÖLLERS, T. M. J. Juristische Methodenlehre. C. H. Beck: München 2017, s. 162). Tak je tomu aj pri argumentácii sťažovateľa.

21. Výklad najvyššieho súdu nemožno považovať za porušujúci princíp právnej istoty, súčasťou ktorého je predvídateľnosť rozhodnutí. Práve naopak, vzhľadom na najvyšším súdom prezentovanú rozdielnosť názorov na dovolaciu otázku a nedostatočnú zákonnú úpravu možno zodpovedanie tejto otázky najvyšším súdom hodnotiť ako prínosné k naplneniu požiadavky predvídateľnosti súdnych rozhodnutí. Najvyšší súd svoj právny názor jasne odôvodnil, pričom opakovane zdôraznil, že ho nie je možné aplikovať plošne, ale vždy je potrebné pri aplikácii § 231 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka v spojení s jeho právnym záverom prihliadnuť na individualizáciu veci.

22. Úvahy najvyššieho súdu, ktoré ho viedli k prípustnosti prieskumu zrušujúceho výrok krajského súdu a k právnemu záveru zodpovedajúcemu dovolaciu otázku, sú konzistentné a logické, nemožno ich považovať za svojvoľné alebo arbitrárne, ani také, ktoré by boli príliš formalistické alebo by obsahovali zjavný právny omyl. Medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by bolo možné dospieť k záveru o ich porušení. Namietané uznesenie totiž nepredstavuje výsledok takej interpretácie a aplikácie zákona, ktorá by sa od znenia príslušných ustanovení odchyľila natoľko, aby tým došlo k popretiu ich významu a účelu. Preto je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júla 2022

Peter Straka
predseda senátu